

Nr 432

Av herr Spångberg, angående indragning till statskassan av ordensavgifterna, m. m.

I riksdagen har alltsedan 1869 vid flera tillfällen ordensväsendet varit föremål för behandling och förslag framlagts om dess avskaffande eller reformering. Såsom konstitutionsutskottet vid ett av dessa tillfällen — 1927 — framhållit, tala övervägande skäl för ordensväsendets avskaffande men olika omständigheter, bl. a. internationella hänsyn, ha åberopats för dess bibehållande. Vissa av de missförhållanden, som tidigare förekommit på detta område, äro kanske efter inrättandet av ordensrådet 1928 delvis avhjälpna men uppenbart är, att betänkliga förhållanden ännu äro rådande, särskilt beträffande statsförvaltningens befattning med ordensväsendet.

Fram till 1751 voro frågor rörande ordensväsendet regeringsangelägenheter, som avgjordes i rådet. För att stärka konungamakten genomdrev man sagda år, att konungen blev allenarådande i ordensfrågor, vilkas behandling överflyttades till ordenskapitlet. Utdelandet av ordnar har alltsedan dess betraktats som ett personligt kungligt prerogativ, vilket ej ens kan överlämnas till regent i konungens frånvaro. Beredningen av besluten om ordensutnämningarna handhaves emellertid huvudsakligen av statliga organ och på skattebetalarnas bekostnad. Förslagen till utnämningar inom den civila och militära statsförvaltningen uppgöras i regel av verks- och kårchefer under viss medverkan av underordnad personal. Förslagen granskas och sammanställas sedan inom vederbörande departement, varefter allt i färdigt skick överlämnas till Kungl. Maj:ts orden, som endast har att expediera ordenstecknen och inkassera avgifterna, vilket även sker under medverkan av statsförvaltningen och således på skattebetalarnas bekostnad. Det stora flertalet ordensutnämningar sker vid de på försommaren och senhösten förekommande »ordensregnen». Som exempel på den tid beredningen av dessa ordensutnämningar tager i anspråk kan nämnas, att häromåret i ett enda departement ett kansliråd nödgades ägna ej mindre än tre veckor av sin dyrbara tid i vårriksdagens slutskede åt ordensarbete. Den tid, som överståthållaren, landshövdingar, biskopar, verks- och kårchefer samt kansliråd i de olika departementen och dessa ämbetsmän underordnad personal få använda för uppgörandet av förslagen till ordensutnämningar resp. sammanställandet av förteckningarna över utnämningarna, är högst avsevärd. Härför erlägger Kungl. Maj:ts orden, som årligen inkasserar något hundratusental kronor i ordensavgifter, ej någon ersättning till statsverket. Som bekant måste ordenstecknen vid dödsfall återställas till Kungl. Maj:ts orden, som sedan låter putsa upp dem för användning vid nya ordensutnäm-

ningar. Likaväl som man för denna renovering betalar ersättning till en enskild juvelerarfirma, borde statsverket utfå ersättning för sitt omfattande beredningsarbete åt Kungl. Maj:ts orden.

Jämlikt en under rättegångsbalken 19: 12 återgiven föreskrift från 1806 bör domstol, då en för vissa »nesliga» brott dömd person är riddare av en orden, för bedömande av frågan huruvida den dömda även skall frångå sin orden, underrätta justitiekanslern för dennes inhämtande av närmare direktiv från ordenskapitlet, »skolande med verkställandet av den brottsliga bestraffning uppehållas, till dess ordenskapitlets yttrande blivit meddelat och genom justitiekanslersämbetet varder vederbörande kungjort». Endast ordenskapitlet äger nämligen enligt ordensstadgan döma ordensinnehavare förlustig sina ordnar eller »ridderliga förmåner». Genom detta föråldrade stadgande, som väsentligt överdriver ordensutmärkelsernas värde i vår tid, åläggas domstolarna att undersöka dömda personers eventuella ordensinnehav samt lämna uppgift härom till Kungl. Maj:ts orden genom justitiekanslern, varjämte straffverkställigheten uppskjutes tills ordenskapitlet haft sammanträde och yttrat sig i ärendet. Det är möjligt, att antalet dömda ordensinnehavare ej är så stort, men stadgandet förorsakar likväl en ur rättssynpunkt mindre tillfredsställande förhållning av straffverkställigheten samt en massa onödigt arbete för domstolarna. Att stadgandet ännu alltjämt tillämpas framgår av att förre konungen för några år sedan i ordenskapitel dömd en mycket hög ämbetsman förlustig hans ordensutmärkelse på grund av brott mot strafflagen 18: 10 samt att den nuvarande konungen nyligen i ordenskapitel ansett sig böra frångå en viss f. d. domare hans ordensutmärkelse men däremot låtit en till avsättning dömd hög ämbetsman behålla samma utmärkelse.

Under hänvisning till vad här anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av åtgärder

dels för att indraga ordensavgifterna till statskassan eller i varje fall låta statsverket utfå ersättning för de beräknade kostnaderna för sin befattning med ordensutnämningarna;

dels ock för att befria domstolarna från den i 1806 års föreskrift stadgade skyldigheten att genom justitiekanslern underrätta Kungl. Maj:ts orden om dömda personers ordensinnehav.

Stockholm den 26 januari 1957

Aug. Spångberg